

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

22. september 2022*

Eelotsusetaotlus – Ühine varjupaiga- ja sisserändepoliitika – Direktiiv 2011/95/EL –
Pagulase staatuse või täiendava kaitse seisundi andmise nõuetega seotud normid –
Seisundi äravõtmine – Direktiiv 2013/32/EL – Rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja
äravõtmise menetluse ühised nõuded – Riigi julgeoleku kahjustamine – Eriasutuse seisukoht –
Toimikuga tutvumine

Kohtuasjas C-159/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Fővárosi Törvényszéki (Pealinna kohus, Ungari) 27. jaanuari
2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. märtsil 2021,
menetluses

GM

versus

Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság,

Alkotmányvédelmi Hivatal,

Terrorelhárítási Központ,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev, Euroopa Kohtu asepresident L. Bay Larsen (ettekandja),
kohtunikud I. Ziemele, P. G. Xuereb ja A. Kumin,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- GM, esindaja: *ügyvéd* B. Pohárnok,
- Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér, R. Kissné Berta ja M. Tátrai,

* Kohtumenetluse keel: ungari.

- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vláčil,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja A. Hanje,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Azéma, L. Grønfeldt ja A. Tokár,

olles 28. aprilli 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9), artikleid 14 ja 17 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60) artikleid 4, 10, 11, 12, 23 ja 45, samuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikleid 41 ja 47.
- 2 Taotlus on esitatud seoses kolmanda riigi kodaniku GMi kaebusega Országos Idegenrendészeti Főigazgatósági (välismaalaste politseipeadirektoraat, Ungari; edaspidi „peadirektoraat“) otsuse peale, millega võeti talt ära pagulasseisund ja keelduti talle andmast täiendava kaitse seisundit.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2011/95

- 3 Direktiivi 2011/95 artikli 2 punktid d ja f on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- d) „pagulane“ – kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusl, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ja ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla, või kodakondsuseta isik, kes samadel põhjustel, nagu eespool nimetatud, viibides väljaspool varasemat alalist elukohariiki ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda, ja kelle suhtes ei kohaldata artiklit 12;

[...]

f) „täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastav isik“ – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kellega seoses on ilmnenud mõjuv põhjus arvata, et asjaomast isikut ähvardaks oma päritoluriiki või kodakondsuseta isiku puhul varasemasse alalise elukohariiki tagasipöördumisel reaalne oht kannatada suurt kahju vastavalt artiklile 15, ja kelle suhtes ei kohaldata artikli 17 lõikeid 1 ja 2 ning kes ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla.“

4 Selle direktiivi artiklis 12 on määratletud pagulasena tunnustamisest keeldumise juhud.

5 Nimetatud direktiivi artikli 14 lõike 4 punktis a on ette nähtud järgmist:

„Liikmesriigid võivad tühistada või lõpetada pagulasele valitsus-, haldus-, kohtu- või poolkohtuliku asutuse antud seisundi või keelduda seda uuendamast, kui

a) on mõistlik põhjus käsitada teda ohuna tema asukohaliikmesriigi julgeolekule.“

6 Sama direktiivi artikli 17 lõike 1 punktides b ja d on märgitud järgmist:

„Kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku vastavus täiendava kaitse saamise kriteeriumidele välistatakse, kui on mõjuv põhjus arvata, et

[...]

b) ta on pannud toime raske kuriteo;

[...]

d) ta ohustab oma asukohaliikmesriigi ühiskonda või julgeolekut.“

Direktiiv 2013/32

7 Direktiivi 2013/32 põhjendused 16, 20, 34 ja 49 on sõnastatud järgmiselt:

„(16) On oluline, et kõigi rahvusvahelise kaitse taotluste kohta tehakse otsused asjaolude põhjal ja seda teevad esmatasandil ametiasutused, mille töötajatel on vastavad teadmised või mille töötajad on saanud rahvusvahelise kaitse alast koolitust.

[...]

(20) Selgelt määratletud juhtudel, kui taotlus on tõenäoliselt põhjendamatu või kui esineb tõsine oht riigi julgeolekule või avalikule korrale, peaks liikmesriikidel olema võimalik taotluse läbivaatamise menetlust kiirendada, eelkõige kehtestades teatud menetlusetappidele lühemad mõistlikud tähtajad, ilma et see piiraks taotluse piisavat ja täielikku läbivaatamist ning taotleja tegelikku võimalust kasutada käesolevas direktiivis sätestatud aluspõhimõtteid ja tagatise.

[...]

(34) Rahvusvahelise kaitse vajaduste hindamise menetlus peaks olema selline, mis võimaldaks pädevatel ametiasutustel rahvusvahelise kaitse taotlusi põhjalikult läbi vaadata.

[...]

(49) Seoses pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi äravõtmisega peaks liikmesriik tagama, et rahvusvahelise kaitsega kaasnevaid hüvesid kasutavaid isikuid teavitatakse nõuetekohaselt nende seisundi võimalikust uuesti läbivaatamisest ning et neil on võimalus esitada oma seisukoht enne, kui ametiasutused võivad teha põhjendatud otsuse nende seisundi äravõtmiseks.“

8 Selle direktiivi artikli 2 punktis f on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

f) „menetlev ametiasutus“ – liikmesriigi kohtulaadne ametiasutus või haldusorgan, kes vastutab rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise eest ning on pädev võtma sellistes juhtumites vastu esimese astme otsuseid.“

9 Nimetatud direktiivi artikli 4 lõiked 1–3 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid määravad kõikide menetluste jaoks menetleva ametiasutuse, kes vastutab taotluste asjakohase läbivaatamise eest kooskõlas käesoleva direktiiviga. Liikmesriigid tagavad, et kõnealuse ametiasutuse käsutusse antakse tema käesoleva direktiivi kohaste ülesannete täitmiseks asjakohased vahendid, sealhulgas piisaval arvul pädevaid töötajaid.

2. Liikmesriigid võivad siiski ette näha, et järgneva eest vastutab mõni muu kui lõikes 1 osutatud ametiasutus:

a) [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta] määruse (EL) nr 604/2013[, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (ELT 2013, L 180, lk 31),] kohane juhtumite menetlemine ja

b) artiklis 43 sätestatud menetluse raames riiki sisenemise loa andmine või andmisest keeldumine vastavalt kehtestatud tingimustele ja kõnealuses artiklis sätestatule ning tuginedes menetleva ametiasutuse põhjendatud arvamusele.

3. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud menetleva ametiasutuse töötajad on saanud nõuetekohase väljaõppe. Sel eesmärgil pakuvad liikmesriigid asjakohast koolitust [...]. Liikmesriigid võtavad arvesse ka asjakohaseid Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti (EASO) poolt kindlaks määratud ja välja töötatud koolitusi. Käesoleva direktiivi kohaselt taotlejaga vestlust läbiviivad isikud on samuti saanud üldteadmisi probleemidest, mis võivad kahjustada taotleja suutlikkust vestlusel osaleda, näiteks võimaliku varasema piinamise märkidest.“

10 Sama direktiivi artikli 10 lõigetes 2 ja 3 on täpsustatud:

„2. Rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamisel teeb menetlev ametiasutus kõigepealt kindlaks, kas taotleja vastab pagulaseks tunnistamise nõuetele, ja kui ta neile ei vasta, siis kas ta vastab täiendava kaitse saamise kriteeriumidele.

3. Liikmesriigid tagavad, et menetlevad ametiasutused võtavad rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse vastu pärast taotluse asjakohast läbivaatamist. Sel eesmärgil tagavad liikmesriigid, et:

[...]

d) taotluste läbivaatamise ja otsuste vastuvõtmise eest vastutavatel töötajatel on võimalus küsida vajaduse korral ekspertidelt nõu konkreetsetes küsimustes, nagu meditsiinilised, kultuurilised, usulised, lastega seotud ja sooküsimused.“

11 Direktiivi 2013/32 artikli 11 „Menetleva ametiasutuse otsustele esitatavad nõuded“ lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid tagavad, et pagulasseisundi ja/või täiendava kaitse seisundiga seotud taotluse rahuldamata jätmise korral esitatakse otsuses selle aluseks olevad faktilised ja õiguslikud põhjendused ning et teave eitava otsuse vaidlustamise võimaluste kohta esitatakse kirjalikult.

[...]“.

12 Selle direktiivi artiklis 12 on ette nähtud mitu taotlejatele antud tagatist.

13 Nimetatud direktiivi artikli 23 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et siseriiklike õigusaktide alusel tunnustatud või tegutseval õigusnõustajal või muul nõustajal, kes siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel abistab või esindab taotlejat, oleks juurdepääs taotleja toimikus sisalduvale teabele, mille alusel otsus tehakse.

Liikmesriigid võivad teha erandi, kui teabe või allika avalikustamine ohustab riiklikku julgeolekut, teavet edastavate organisatsioonide või isiku(te) või teabega seotud isiku(te) julgeolekut või kui avalikustamise tagajärjel satuvad ohtu liikmesriigi pädevate ametiasutuste poolt rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamisega seotud uurimine või liikmesriigi rahvusvahelised suhted. Sellisel juhul liikmesriigid:

a) annavad juurdepääsu kõnealusele teabele või allikatele, mis on kättesaadavad V peatükis osutatud asutustele, ning

b) kehtestavad siseriiklike õigusaktidega menetlused, mis tagavad taotleja kaitseõiguste austamise.

Seoses punktiga b võivad liikmesriigid eelkõige anda õigusnõustajale või muule nõustajale, kellele on tehtud julgeolekukontroll, juurdepääsu kõnealusele teabele ulatuses, mis on avalduse läbivaatamiseks või rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsuse tegemiseks asjakohane.“

14 Sama direktiivi artiklis 45 on märgitud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kui pädev ametiasutus kaalub kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku rahvusvahelise kaitse äravõtmist [...], on asjaomasel isikul järgmised tagatised:

a) teda tuleb kirjalikult teavitada asjaolust, et pädev ametiasutus vaatab uuesti läbi tema vastavuse rahvusvahelise kaitse saamise nõuetele, ning läbivaatamise põhjustest ning

b) talle tuleb anda võimalus osutada põhjustele, miks temalt rahvusvahelist kaitset ei peaks ära võtma, [...] isikliku vestluse käigus [...].

[...]

3. Liikmesriigid tagavad, et pädeva ametiasutuse otsus rahvusvahelise kaitse äravõtmise kohta esitatakse kirjalikult. Otsuses esitatakse äravõtmise aluseks olevad faktilised ja õiguslikud asjaolud ning otsuse vaidlustamise võimaluste kohta antakse teavet kirjalikult.

4. Kui pädev ametiasutus on teinud otsuse rahvusvahelise kaitse ära võtta, on artikkel 20, artikkel 22, artikli 23 lõige 1 ja artikkel 29 võrdselt kohaldatavad.

5. Erandina käesoleva artikli lõigetest 1 kuni 4 võivad liikmesriigid otsustada, et rahvusvaheline kaitse kaotab seadusjärgselt kehtivuse, kui rahvusvahelise kaitse saaja on oma rahvusvahelise kaitse saajaks tunnistamisest ühetähenduslikult loobunud. Liikmesriigid võivad ka ette näha, et rahvusvahelise kaitse seisund kaotab seadusjärgselt kehtivuse, kui rahvusvahelise kaitse saaja on saanud asjaomase liikmesriigi kodanikuks.“

15 Direktiivi 2013/32 V peatükis „Apellatsioonimenetlused“ sisalduva artikli 46 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid tagavad, et taotlejal on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus seoses järgnevaga:

a) tema rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsus, kaasa arvatud otsus:

i) pidada pagulasseisundi ja/või täiendava kaitse seisundiga seotud taotlust põhjendamatuks;

[...]

c) otsus rahvusvahelise kaitse ära võtta vastavalt artiklile 45.“

Ungari õigus

16 2007. aasta LXXX seaduse varjupaigaõiguse kohta (menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény) § 57 lõigetes 1 ja 3 on sätestatud:

„1. Käesoleva seadusega reguleeritud menetlustes esitab eriasutus arvamuse tehniliste küsimuste kohta, mille hindamine kuulub haldusmenetluses tema pädevusse.

[...]

3. Varjupaigaasjades pädev asutus ei või riigi eriasutuse arvamusest kõrvale kalduda, kui tal puudub pädevus hinnata selle sisu.

[...]“.

- 17 2009. aasta CLV seaduse salastatud teabe kaitse kohta (minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény) §-s 11 on ette nähtud:

„1. Andmesubjektil on õigus tutvuda oma isikuandmetega, mis on klassifitseeritud riiklikuks salastatud teabeks, klassifitseerija väljastatud andmetega tutvumise loa alusel ja ilma et tal oleks vaja isiklikku turvasertifikaati. Andmesubjekt on kohustatud enne riigi salastatud teabega tutvumist tegema kirjaliku konfidentsiaalsuse deklaratsiooni ja järgima selle teabe kaitse eeskirju.

2. Klassifitseerija otsustab andmesubjekti taotluse alusel 15 päeva jooksul, kas ta annab andmetega tutvumise loa. Klassifitseerija keeldub andmetega tutvumise loa andmisest, kui teabega tutvumine kahjustab salastamise aluseks olevat avalikku huvi. Klassifitseerija peab andmetega tutvumise loa andmisest keeldumist põhjendama.

3. Konsulteerimisloa andmisest keeldumise korral võib asjaomane isik otsuse vaidlustada halduskohtu kaudu. [...]“.

- 18 Selle seaduse § 12 lõikes 1 on sätestatud:

„Salastatud teabe töötlemise eest vastutav töötaja võib keelduda andmast andmesubjektile õiguse oma isikuandmetega tutvuda, kui selle õiguse kasutamine kahjustab klassifitseerimise aluseks olevat avalikku huvi.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 19 Ungari kohus mõistis GMile 2002. aastal narkootiliste ainete kauplemisega seotud tegude eest vangistuse.
- 20 Kui ta kandis seda karistust, esitas ta 2005. aastal Ungaris varjupaigataotluse. Selle taotluse alusel anti talle „vastuvõetud isiku“ staatus, mille ta hiljem 2010. aastal kaotas.
- 21 Pärast uue varjupaigataotluse esitamist anti GMile Fővárosi Törvényszéki (Pealinna kohus, Ungari) 29. juuni 2012. aasta otsusega pagulasseisund.
- 22 Peadirektoraat tühistas 15. juuli 2019. aasta otsusega GMi pagulasseisundi ja keeldus talle andmast täiendava kaitse seisundit, kuid kohaldas tema suhtes tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet. See otsus tehti Alkotmányvédelmi Hivatali (konstitutsioonikaitseamet, Ungari) ja Terrorelhárítási Központi (terrorismi ennetamise keskamet, Ungari) (edaspidi koos „eriasutused“) põhjendamata arvamuse alusel, milles need kaks asutust järeldasid, et GMi riigis elamine ohustab riigi julgeolekut.
- 23 GM esitas selle otsuse peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 24 See kohus kahtleb kõigepealt, kas salastatud teabe kättesaadavust käsitlevad Ungari õigusnormid on kooskõlas direktiivi 2013/32 artikliga 23 ja harta erinevate sätetega.
- 25 Nimetatud kohus märgib, et Kúria (Ungari kõrgeim kohus) kohtupraktikast tuleneb, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas on asjaomase isiku menetlusõigused tagatud pädeva kohtu võimalusega tutvuda rahvusvahelise kaitse andmisega seotud otsuse õiguspärasuse hindamiseks konfidentsiaalse teabega, millel eriasutuste arvamus põhineb.

- 26 Ei asjaomasel isikul ega tema esindajal ei ole siiski Ungari õigusnormide kohaselt konkreetset võimalust esitada oma seisukohta nende asutuste põhjendamata arvamuse kohta. Kuigi neil on küll õigus esitada seda isikut puudutava konfidentsiaalse teabega tutvumise taotlus, ei saa nad igal juhul kasutada haldus- või kohtumenetluses konfidentsiaalset teavet, millega neile oleks võimaldatud tutvuda.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib seejärel, kas liidu õigusega on kooskõlas Ungari õiguses ette nähtud õigusnorm, mille kohaselt peadirektoraat peab tuginema eriasutuste põhjendamata arvamusele, ilma et ta saaks ise kontrollida välistava asjaolu kohaldamist tema menetluses olevas asjas, nii et ta saab oma otsust põhjendada üksnes sellele põhjendamata arvamusele viidates. See kohus leiab nimelt esiteks, et need eriasutused ei vasta direktiivis 2013/32 niisuguse läbivaatamise ja otsuse tegemiseks kehtestatud tingimustele, ning teiseks, et asjaomane riigisisene õigusnorm võib takistada liidu õigusest tulenevate menetluslike tagatiste kohaldamist.
- 28 Lõpuks soovib nimetatud kohus teada, mil määral on võimalik pagulasseisundi tühistamise järgse võimaliku täiendava kaitse andmise hindamisel arvesse võtta kriminaalkorras 16 aastat varem ära kantud karistust, mis oli juba teada pagulasseisundi andnud ametiasutustele ja mida viimased ei ole selle seisundi andmisest keeldumisel arvesse võtnud.
- 29 Neil asjaoludel otsustas Fővárosi Törvényszék (Pealinna kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas direktiivi [2013/32] artikli 11 lõiget 2, artikli 12 lõike 1 algust ja punkti d ning lõiget 2, artikli 23 lõiget 1, eelkõige selle teise lõigu esimest lauset ja punkti b, ning artikli 45 lõikeid 1 ja 3–5 tuleb harta artiklit 47 arvestades tõlgendada nii, et need nõuavad, et direktiivi [2013/32] artikli 23 lõikes 1 loetletud erandi korral seoses riigi julgeoleku põhjusega peavad liikmesriigi asutus, kes on vastu võtnud rahvusvahelise kaitse seisundi andmisest keeldumise või selle seisundi äravõtmise otsuse riigi julgeoleku põhjusel, ja eriasutus, kes on määranud konfidentsiaalsuse, jälgima, et taotlejale, täiendava kaitse saanud pagulasele või välismaalasele või tema seaduslikule esindajale oleks igal juhul tagatud õigus tutvuda vähemalt teabe või konfidentsiaalsete või salastatud oluliste andmetega, mille alusel on tehtud sellel põhjusel põhinev otsus, ja õigus kasutada seda teavet või neid andmeid selle otsusega seotud menetluses, juhul kui vastutav ametiasutus väidab, et see teabe edastamine oleks vastuolus riigi julgeoleku põhjusega?
 2. Kui vastus on jaatav, siis mida tuleb direktiivi [2013/32] artikli 23 lõike 1 – eriti selle teise lõigu esimese lause ja punkti b – kohaldamisel harta artikleid 41 ja 47 arvestades täpselt mõista selle otsuse aluseks olevate konfidentsiaalsete põhjenduste „oluliste andmete“ all?
 3. Kas direktiivi [2011/95] artikli 14 lõike 4 algust ja punkti a ning artikli 17 lõike 1 algust ja punkti d ning direktiivi [2013/32] artikli 45 lõike 1 algust ja punkti a ja lõikeid 3–4 ning selle direktiivi põhjendust 49 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mille kohaselt otsustatakse täiendava kaitse saanud pagulase või välismaalase staatuse äravõtmine või andmata jätmise põhjendamata otsuse alusel, mis põhineb automaatsel lähtumisel eriasutuse siduvast ja imperatiivsest arvamusest, mis ei ole samuti põhjendatud, ja piirdub ainult sellega, et määrab kindlaks, et esineb oht riigi julgeolekule?

4. Kas direktiivi [2013/32] põhjendusi 20 ja 34, artiklit 4, artikli 10 lõikeid 2 ja 3 – eriti punkti d – ning direktiivi [2011/95] artikli 14 lõike 4 algust ja punkti a ning artikli 17 lõike 1 algust ja punkti d tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt riigi eriasutus vaatab välistamise aluse läbi ja teeb menetluses sisulise otsuse, mis ei ole kooskõlas direktiivi [2013/32] ja direktiivi [2011/95] materiaalõigusnormidega ja menetlusnormidega?
5. Kas direktiivi [2011/95] artikli 17 lõike 1 algust ja punkti b tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus välistamise alus, mis põhineb asjaoludel või süütegudel, mis olid teada juba enne pagulasseisundi andmise kohtuotsuse või lõpliku otsuse tegemist, kuid mis ei õigusta välistamise alust seoses pagulaseks tunnustamise ega täiendava kaitse andmisega?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

30. Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2013/32 artikli 11 lõiget 2, artikli 12 lõikeid 1 ja 2, artikli 23 lõiget 1 ning artikli 45 lõiget 1 ja lõikeid 3–5 koostoimes harta artiklitega 41 ja 47 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud, et kui rahvusvahelise kaitse andmise taotluse rahuldamata jätmise või sellise seisundi äravõtmise otsus põhineb teabel, mille avalikustamine ohustaks asjaomase liikmesriigi julgeolekut, saavad asjaomane isik või tema esindaja selle teabega tutvuda alles pärast seda, kui neile on selleks antud luba, neile ei edastata isegi mitte nende põhjuste sisu, millel sellised otsused põhinevad, ning nad ei saa mingil juhul kasutada haldus- või kohtumenetluses teavet, millega neil oleks võinud olla võimalus tutvuda.
31. Sissejuhatuseks tuleb esiteks märkida, et kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab oma esimeses ja teises küsimuses direktiivi 2013/32 artikli 11 lõikele 2, artikli 12 lõigetele 1 ja 2 ning artikli 45 lõigetele 1, 3 ja 5, ei ole need sätted nendele küsimustele vastamiseks otseselt asjakohased, kuna need viimased puudutavad peamiselt toimikusse lisatud teabega tutvumise korda, mis on määratletud selle direktiivi artikli 23 lõikes 1.
32. Teiseks tuleb esimeses küsimuses viidatud direktiivi 2013/32 artikli 45 lõiget 4 seevastu arvesse võtta esimesele ja teisele küsimusele vastamisel, kuivõrd selles sättes on täpsustatud, et selle direktiivi artikli 23 lõiget 1 kohaldatakse rahvusvahelise kaitse äravõtmise menetlustes, kui pädev ametiasutus on teinud otsuse see kaitse tühistada.
33. Nimetatud direktiivi artikli 45 lõikest 4 tuleneb seega, et direktiivi artikli 23 lõikes 1 sätestatud eeskirju tuleb kohaldada mitte ainult rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise menetlustes, vaid ka selle kaitse äravõtmise menetlustes.
34. Kolmandaks, mis puudutab harta artiklit 41, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus mainib oma teises küsimuses, siis tuleb meenutada, et nimetatud artikli sätte sõnastusest nähtub selgelt, et see ei ole suunatud mitte liikmesriikidele, vaid üksnes Euroopa Liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele (vt selle kohta kohtuotsus 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Minister van Buitenlandse Zaken, C-225/19 ja C-226/19, EU:C:2020:951, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 35 Sellegipoolest väljendab harta artikkel 41 liidu õiguse üldpõhimõtet, mis on liikmesriikidele kohaldatav, kui nad rakendavad seda õigust (vt selle kohta 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Minister van Buitenlandse Zaken, C-225/19 ja C-226/19, EU:C:2020:951, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Seda põhimõtet tuleb järelilikult arvesse võtta, et täpsustada liikmesriikidele selle direktiivi artikli 23 lõike 1 rakendamisel pandud kohustusi.
- 37 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 2013/32 artikli 23 lõike 1 esimeses lõigus on ette nähtud, et liikmesriigid tagavad, et liikmesriigi õigusaktide alusel tunnustatud või tegutseval õigusnõustajal või muul nõustajal, kes riigisisestes õigusaktides sätestatud tingimustel abistab või esindab taotlejat, oleks juurdepääs taotleja toimikus sisalduvale teabele, mille alusel otsus tehakse.
- 38 Selle direktiivi artikli 23 lõike 1 teine lõik lubab liikmesriikidel siiski sellest reeglist erandeid teha, kui teabe või selle allikate avalikustamine ohustaks eelkõige riigi julgeolekut või nende allikate turvalisust.
- 39 Sellisel juhul peavad liikmesriigid esiteks vastavalt nimetatud direktiivi artikli 23 lõike 1 teise lõigu punktile a andma juurdepääsu kõnealusele teabele või allikatele kohtutele, kes on pädevad otsustama rahvusvahelise kaitse otsuse õiguspärasuse üle, ja teiseks sama direktiivi artikli 23 lõike 1 teise lõigu punkti b kohaselt kehtestama liikmesriigi õiguses menetlused, mis tagavad, et austatakse asjaomase isiku kaitseõigusi.
- 40 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 44 ja 45 märkis, ei puuduta esimene ja teine küsimus mitte pädevatele kohtutele antud pädevust, vaid puudutatud isiku kaitseõiguste tagamist, ning need puudutavad seega üksnes direktiivi 2013/32 artikli 23 lõike 1 teise lõigu punktis b sätestatud kohustuse tõlgendamist.
- 41 Sellega seoses tuleb küll märkida, et selle kohustuse ulatust on täpsustatud selle direktiivi artikli 23 lõike 1 kolmandas lõigus, mille kohaselt liikmesriigid võivad direktiivi artikli 23 lõike 1 teise lõigu punkti b arvestades anda õigusnõustajale või muule nõustajale, kellele on tehtud julgeolekukontroll, juurdepääsu kõnealusele teabele ulatuses, mis on avalduse läbivaatamiseks või rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsuse tegemiseks asjakohane.
- 42 Artikli 23 lõike 1 kolmanda lõigu sõnastusest ja eelkõige sõna „eelkõige“ kasutamisest nähtub siiski selgelt, et selles sättes nimetatud menetluse rakendamine ei ole ainus võimalus, mis liikmesriikidel on direktiivi 2013/32 artikli 23 lõike 1 teise lõigu punkti b järgimiseks, ning et liikmesriigid ei ole seega kohustatud niisugust menetlust kehtestama.
- 43 Kuna direktiivis 2013/32 ei ole seega täpsustatud, kuidas liikmesriigid peavad tagama asjaomase isiku kaitseõiguste järgimise, kui tema toimikuga tutvumise õigust on selle direktiivi artikli 23 lõike 1 teise lõigu kohaselt piiratud, siis selleks kehtestatud menetluste konkreetsed tingimused kuuluvad liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõtte kohaselt iga liikmesriigi riigisisesse õiguskorda, tingimusel et need ei ole oma olemuselt vähem soodsad kui samalaadsete riigisiseste olukordade puhul (võrdväarsuse põhimõte) ja kui need ei muuda liidu õigusest tulenevate kaitseõiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt analoogia alusel 4. juuni 2020. aasta kohtuotsus C.F. (maksujärelevalve), C-430/19, EU:C:2020:429, punkt 34, ning 9. septembri 2020. aasta kohtuotsus Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (korduva taotluse läbivaatamata jätmine – kaebetähtaeg), C-651/19, EU:C:2020:681, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 44 Tuleb samuti korrata, et liikmesriigid peavad juhul, kui nad rakendavad liidu õigust, tagama, et järgitakse nõudeid, mis tulenevad nii õigusest heale haldusele, nagu on esile toodud käesoleva kohtuotsuse punktis 35, kui ka õigusest õiglasele kohtumenetlusele, mis on ette nähtud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 esimeses lõigus (vt selle kohta 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus *Deutsche Umwelthilfe*, C-752/18, EU:C:2019:1114, punkt 34, ja 14. mai 2020. aasta kohtuotsus *Agrobet CZ*, C-446/18, EU:C:2020:369, punkt 43), millest tuleneb vastavalt haldusmenetluses ja võimalikus kohtumenetluses kohustus austada asjaomase isiku kaitseõigusi (vt selle kohta 5. novembri 2014. aasta kohtuotsus *Mukarubega*, C-166/13, EU:C:2014:2336, punkt 45, ja 11. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *SF* (Euroopa vahistamismäärus – vahistamismäärust täitvasse riiki tagasitoomise tagatis), C-314/18, EU:C:2020:191, punkt 58).
- 45 Mis puudutab sellega seoses esiteks haldusmenetlust, siis tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et kaitseõiguste tagamine tähendab, et niisuguste otsuste adressaatidele, kelle huvisid otsused märkimisväärselt mõjutavad, tuleb liikmesriikide ametiasutuste poolt, kui nad võtavad liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid meetmeid, anda tegelik võimalus oma seisukoha esitamiseks nende asjaolude suhtes, millega ametiasutus oma otsust põhjendada kavatseb (vt selle kohta 16. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Glencore Agriculture Hungary*, C-189/18, EU:C:2019:861, punkt 39, ja 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Jumbocarry Trading*, C-39/20, EU:C:2021:435, punkt 31).
- 46 Selle nõude eesmärk on eelkõige rahvusvahelise kaitse menetluse raames võimaldada menetleval ametiasutusel kõiki asjakohaseid fakte ja asjaolusid täielikult informeerituna individuaalselt hinnata, mis eeldab, et otsuse adressaat saaks parandada mõne vea või teha teatavaks tema isikliku olukorraga seotud asjaolusid, mis mõjutavad seda, kas otsus tehakse või mitte või milline on otsuse sisu (vt selle kohta 9. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *M*, C-560/14, EU:C:2017:101, punktid 32 ja 37, ning 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus *Sacko*, C-348/16, EU:C:2017:591, punkt 35).
- 47 Kuna nimetatud nõue eeldab tingimata, et sellele adressaadile antakse vajaduse korral nõustaja vahendusel konkreetne võimalus tutvuda asjaoludega, millele ametiasutus kavatseb oma otsuses tugineda, kuulub kaitseõiguste austamise juurde õigus tutvuda haldusmenetluses kõigi toimiku materjalidega (vt selle kohta 16. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Glencore Agriculture Hungary*, C-189/18, EU:C:2019:861, punktid 51–53 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 48 Mis puutub teiseks kohtumenetlusesse, siis kaitseõiguste austamine, mis tuleb tagada eelkõige menetlustes, mille käsitletakse rahvusvahelise kaitse andmisega seotud kaebusi (vt selle kohta 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus *Sacko*, C-348/16, EU:C:2017:591, punkt 32), tähendab, et hageja saab tutvuda mitte ainult tema kahjuks tehtud otsuse põhjendustega, vaid ka kõikide toimiku materjalidega, millele ametiasutus nende asjaolude kohta tõhusalt otsuse tegemiseks tugines (vt selle kohta 4. juuni 2013. aasta kohtuotsus *ZZ*, C-300/11, EU:C:2013:363, punkt 53, ja 13. septembri 2018. aasta kohtuotsus *UBS Europe jt*, C-358/16, EU:C:2018:715, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 49 Lisaks tuleneb harta artiklis 47 sätestatud kaitseõiguste osaks olevast võistlevuse põhimõttest, et menetluse pooltel peab olema õigus tutvuda kõigi tõendite ja seisukohtadega, mis on kohtule esitatud, et mõjutada kohtu otsust ning nende üle vaielda (4. juuni 2013. aasta kohtuotsus *ZZ*, C-300/11, EU:C:2013:363, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika), mis eeldab, et isik, kelle suhtes tehakse otsus rahvusvahelise kaitse kohta, peab saama tutvuda oma toimiku materjalidega, mis antakse selle kohtu käsutusse, kes peab tegema otsuse selle otsuse peale esitatud kaebuse kohta.

- 50 Samas, kuna direktiivi 2013/32 artikli 23 lõike 1 teise lõigu punktis b sätestatud kohustus on kohaldatav ainult siis, kui asjaomase isiku toimikuga tutvumise õigust on piiratud mõne selles sättes nimetatud põhjusega, siis tuleb meenutada, et kaitseõigused ei kujuta endast absoluutseid eesõigusi ning et õigust tutvuda toimikuga, mis on seotud selle isiku õigusega tutvuda dokumentidega, võib seega piirata, kaaludes ühelt poolt õigust heale haldusele ja asjaomase isiku õigust õiglasele menetlusele ning teiselt poolt selle isiku toimiku materjalide avaldamisest keeldumise põhjendamiseks viidatud huve, eelkõige kui need huvid on seotud riikliku julgeolekuga (vt selle kohta 4. juuni 2013. aasta kohtuotsus ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, punktid 54, 57 ja 64 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 51 See kaalumine ei tohi siiski – arvestades harta artikli 47 vajalikku järgimist – viia selleni, et asjaomase isiku kaitseõigused jäävad igasuguse mõjuta ja direktiivi 2013/32 artikli 45 lõikes 3 ette nähtud kaebeõiguselt võetakse selle sisu, eelkõige jättes talle või olenevalt olukorrast tema nõustajale edastamata vähemalt tema suhtes tehtud otsuse aluseks olevate põhjenduste sisu (vt selle kohta 4. juuni 2013. aasta kohtuotsus ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, punkt 65).
- 52 Selline kaalumine võib seevastu viia selleni, et teatavaid toimikumaterjale asjaomasele isikule ei edastata, kui nende andmete avalikustamine võib otseselt ja konkreetselt kahjustada asjaomase liikmesriigi julgeolekut, kuna see võib eelkõige ohustada isikute elu, tervist või vabadust või avaldada uurimismeetodeid, mida on konkreetselt kasutatud riigi julgeolekule spetsialiseerunud asutustes, ning seega tõsiselt kahjustada või isegi takistada nende ülesannete täitmist tulevikus (vt selle kohta 4. juuni 2013. aasta kohtuotsus ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, punkt 66).
- 53 Järelikult, kuigi direktiivi 2013/32 artikli 23 lõike 1 teine lõik lubab liikmesriikidel – eelkõige juhul, kui riigi julgeolek seda nõuab – mitte võimaldada puudutatud isikul otse tutvuda kogu oma toimikuga, ei saa seda sätet tõhususe põhimõtet, õigust heale haldusele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile rikkumata tõlgendada nii, et see võimaldab pädevatel asutustel asetada selle isiku olukorda, kus ei temal ega tema nõustajal ei ole võimalik vajaduse korral riigi julgeoleku kaitsega seotud menetluses tõhusalt tutvuda sellesse toimikusse kantud määravate materjalidega.
- 54 Selles kontekstis tuleb esiteks tõdeda, et kui toimikusse kantud teabe avalikustamine on piiratud riigi julgeolekuga seotud põhjustel, ei ole andmesubjekti kaitseõiguste austamine piisavalt tagatud selle isiku võimalusega saada teatud tingimustel luba selle teabega tutvuda, millega kaasneb täielik keeld kasutada selliselt saadud teavet haldusmenetluses või võimalikus kohtumenetluses.
- 55 Nimelt tuleneb kaitseõiguste tagamise põhimõttest tulenevatest nõuetest, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktides 45–49, et toimikusse kantud teabega tutvumise õiguse eesmärk on võimaldada asjaomasel isikul esitada vajaduse korral nõustaja kaudu pädevatele asutustele või kohtutele oma seisukoht selle teabe ja selle asjakohasuse kohta tehtava või tehtud otsuse seisukohast.
- 56 Sellisest menetlusest, mis annab asjaomasele isikule või tema nõustajale võimaluse selle teabega tutvuda, keelates neil seda teavet kasutada haldusmenetluses või võimalikus kohtumenetluses, ei piisa seega, et kaitsta selle isiku kaitseõigusi, ning seda ei saa järelikult lugeda menetluseks, mis võimaldaks liikmesriigil täita direktiivi 2013/32 artikli 23 lõike 1 teise lõigu punktis b osutatud kohustust.

- 57 Teiseks, kuna eelotsusetaotlusest ja Ungari valitsuse seisukohtadest nähtub, et põhikohtuasjas käsitletavad õigusnormid põhinevad kaalutlusel, et asjaomase isiku kaitseõigused on piisavalt tagatud pädeva kohtu võimalusega tutvuda toimikuga, siis tuleb rõhutada, et selline õigus ei saa asendada asjaomase isiku või tema nõustaja tutvumist sellesse toimikusse kantud teabega.
- 58 Lisaks asjaolule, et see õigus ei ole kohaldatav haldusmenetluses, ei tähenda kaitseõiguste austamine seda, et pädeva kohtu käsutuses oleksid kõik otsuse tegemiseks asjasse puutuvad asjaolud, vaid pigem seda, et puudutatud isik saaks vajaduse korral nõustaja vahendusel oma huve kaitsta, esitades nende asjaolude kohta oma seisukoha.
- 59 Seda hinnangut kinnitab ka asjaolu, et direktiivi 2013/32 artikli 23 lõike 1 teise lõigu sõnastusest endast nähtub, et liidu seadusandja on leidnud, et pädevate kohtute poolt toimikusse lisatud teabega tutvumise võimaldamine ja selliste menetluste kehtestamine, mis tagavad, et asjaomase isiku kaitseõigusi austatakse, on kaks eraldiseisvat ja kumulatiivset nõuet.
- 60 Kõiki neid asjaolusid arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2013/32 artikli 23 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi artikli 45 lõikega 4 ning võttes arvesse liidu õiguse üldpõhimõtet, mis käsitleb õigust heale haldusele, ja harta artiklit 47, tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud, et kui rahvusvahelise kaitse andmise taotluse rahuldamata jätmise või sellise seisundi äravõtmise otsus põhineb teabel, mille avalikustamine ohustaks asjaomase liikmesriigi julgeolekut, saavad asjaomane isik või tema esindaja selle teabega tutvuda alles pärast seda, kui neile on selleks antud luba, neile ei edastata isegi mitte nende põhjuste sisu, millel sellised otsused põhinevad, ning nad ei saa mingil juhul kasutada haldus- või kohtumenetluses teavet, millega neil oleks võinud olla võimalus tutvuda.

Kolmas ja neljas küsimus

- 61 Kolmanda ja neljanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2011/95 artikli 14 lõike 4 punkti a ja artikli 17 lõike 1 punkti d ning direktiivi 2013/32 artiklit 4, artikli 10 lõiget 2 ja artikli 45 lõikeid 1, 3 ja 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt menetlev ametiasutus peab juhul, kui riigi julgeolekuga seotud eriuülesandeid täitev asutus on põhjendamata arvamuses tuvastanud, et isik kujutab ohtu sellele julgeolekule, süstemaatiliselt välistama sellele isikule täiendava kaitse andmise või võtma sellele arvamusele tuginedes ära nimetatud isikule varem antud rahvusvaheline kaitse.
- 62 Esiteks tuleb märkida, et direktiivis 2013/32 on ette nähtud, et liikmesriigid omistavad konkreetse rolli „menetlevale ametiasutusele“, mis on selle direktiivi artikli 2 punktis f määratletud kui liikmesriigi kohtulaadne ametiasutus või haldusorgan, kes vastutab rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise eest ning on pädev võtma sellistes juhtumites vastu esimese astme otsuseid.
- 63 Direktiivi artikli 4 lõike 1 esimene lause näeb ette, et liikmesriigid määravad kõikide menetluste jaoks menetleva ametiasutuse, kes vastutab taotluste asjakohase läbivaatamise eest kooskõlas sama direktiiviga.
- 64 Lisaks tuleneb direktiivi 2013/32 artiklist 45, et menetlev ametiasutus peab otsustama, kas rahvusvaheline kaitse tuleb ära võtta.

- 65 Selle direktiivi põhjenduses 16 on sellega seoses täpsustatud, et on oluline, et kõigi rahvusvahelise kaitse taotluste kohta tehakse otsused asjaolude põhjal ja seda teevad esmatasandil ametiasutused, mille töötajatel on vastavad teadmised või mille töötajad on saanud rahvusvahelise kaitse alast koolitust.
- 66 Selleks nõuab nimetatud direktiivi artikli 4 lõike 1 teine lause, et liikmesriigid tagavad, et menetleva ametiasutuse käsutusse antakse tema nimetatud direktiivi kohaste ülesannete täitmiseks asjakohased vahendid, sealhulgas piisaval arvul pädevaid töötajaid. Selle artikli 4 lõige 3 täpsustab seda kohustust, sätestades nende töötajate koolituse ja teadmiste osas üksikasjalikumad kohustused.
- 67 Liidu seadusandja on seega soovinud tagada, et rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamine kohtulaadse ametiasutuse või haldusorgani poolt, kellel on selleks erivahendid ja sellele valdkonnale spetsialiseerunud personal, on nimetatud liikmesriikide kohaldatud ühiste menetluste oluline etapp (vt selle kohta 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus *Addis*, C-517/17, EU:C:2020:579, punkt 61), ning selline organ otsustab samuti, kas rahvusvaheline kaitse tuleb ära võtta.
- 68 Kuigi direktiivi 2013/32 artikli 4 lõige 2 lubab liikmesriikidel ette näha, et mõnele muule asutusele kui menetlev ametiasutus võib anda teatavad rahvusvahelise kaitse valdkonnas ammendavalt loetletud ülesanded, tuleb tõdeda, et need ülesanded ei saa hõlmata rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamist või selle kaitse äravõtmist, mis tuleb seega tingimata teha ülesandeks menetlevale ametiasutusele.
- 69 Lisaks nähtub direktiivi 2013/32 artikli 10 lõigetest 2 ja 3 sõnaselgelt, et menetlev ametiasutus peab rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise menetluse läbi viima ning selle lõpetab sobiva läbivaatamise tulemusel selle asutuse tehtud otsus.
- 70 Mis puudutab konkreetsemalt riigi julgeolekule avalduva võimaliku ohu arvessevõtmist, siis tuleb märkida, et direktiivi 2011/95 artikli 14 lõike 4 punkt a lubab liikmesriikidel põgenikule antud pagulasseisundi ära võtta, kui on mõistlik põhjus käsitada teda ohuna selle liikmesriigi julgeolekule, kus ta viibib.
- 71 Direktiivi artikli 17 lõike 1 punktis d on omakorda ette nähtud, et kolmanda riigi kodaniku vastavus täiendava kaitse saamise kriteeriumidele välistatakse, kui on mõjuv põhjus arvata, et ta ohustab oma asukohaliikmesriigi ühiskonda või julgeolekut.
- 72 Mõlema sätte kohaldamine eeldab, et pädev ametiasutus hindab iga üksikjuhtumi puhul konkreetseid fakte, mis talle teada on, et teha kindlaks, kas on piisavalt alust arvata, et sellise asjaomase isiku olukord, kes täidab muu hulgas rahvusvahelise kaitse saamise või säilitamise kriteeriumid, kuulub mõne nimetatud sätetes käsitletud juhtumi alla (vt selle kohta 31. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus *Lounani*, C-573/14, EU:C:2017:71, punkt 72, ja 13. septembri 2018. aasta kohtuotsus *Ahmed*, C-369/17, EU:C:2018:713, punkt 55).
- 73 See hindamine on lahutamatu osa rahvusvahelise kaitse menetlusest, mis tuleb läbi viia vastavalt direktiividele 2011/95 ja 2013/32, ning seda ei saa vastupidi Ungari valitsuse väidetele piirata üksnes asjaomase isiku rahvusvahelise kaitse vajaduste hindamisega.

- 74 Direktiivi 2011/95 artikli 2 punktides d ja f esitatud mõistete „pagulane“ ja „täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastav isik“ määratlustest nähtub seega, et nendega peetakse silmas isikut, kellel ei ole mitte ainult rahvusvahelise kaitse vajadust, vaid kes ei kuulu lisaks sellele selles direktiivis sätestatud välistamistingimuste kohaldamisalasse.
- 75 Seega on ainult menetleva ametiasutuse ülesanne kohtu kontrolli all hinnata kõiki asjakohaseid fakte ja asjaolusid, sealhulgas neid, mis on seotud direktiivi 2011/95 artiklite 14 ja 17 kohaldamisega, ning selle hindamise tulemusel teeb ta oma otsuse (vt selle kohta 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus F, C-473/16, EU:C:2018:36, punktid 40 ja 41).
- 76 Teiseks tuleb rõhutada, et direktiivi 2013/32 artikli 11 lõikes 2 on sätestatud, et pagulasseisundi ja/või täiendava kaitse seisundiga seotud taotluse rahuldamata jätmise korral esitatakse menetleva ametiasutuse otsuses selle aluseks olevad faktilised ja õiguslikud põhjendused.
- 77 Selle direktiivi artikli 45 lõikes 3 on samuti ette nähtud, et pädeva ametiasutuse otsuses rahvusvahelise kaitse äravõtmise kohta esitatakse selle otsuse aluseks olevad faktilised ja õiguslikud argumendid.
- 78 Sellistel juhtudel peavad põhjendused, mis ajendasid pädevat ametiasutust oma otsuse vastu võtma, olema seega selles otsuses märgitud.
- 79 Eeltoodud kaalutlustest, mis puudutavad nii menetleva ametiasutuse rolli kui ka temal lasuvat põhjendamiskohustust, tuleneb, et see asutus ei saa õiguspäraselt piirduda teise asutuse vastuvõetud otsuse rakendamisega, mis on talle riigisiseste õigusnormide kohaselt siduv, ning võtta üksnes sel alusel vastu otsuse jätta täiendav kaitse andmata või varem antud rahvusvaheline kaitse ära võtta.
- 80 Menetleva ametiasutuse käsutuses peab vastupidi olema kogu asjakohane teave ning ta peab oma otsuse sisu kindlaksmääramiseks ja selle täielikuks põhjendamiseks hindama fakte ja juhtumi asjaolusid seda teavet arvestades.
- 81 Lisaks ilmneb direktiivi 2011/95 artikli 14 lõike 4 punkti a sõnastusest, et sellel asutusel peab olema kaalutlusruum otsustamiseks, kas asjaomase liikmesriigi riikliku julgeoleku kaalutlused peavad andma alust pagulasseisundi äravõtmisele või mitte, mis välistab selle, et sellele julgeolekule avalduva ohu olemasolu tuvastamine toob automaatselt kaasa sellise äravõtmise.
- 82 Eeltoodud järeldused ei välista küll kuidagi seda, et osa teabest, mida pädev ametiasutus kasutab oma hinnangu teostamiseks, võivad omal algatusel või menetleva ametiasutuse palvel esitada riikliku julgeolekuga seotud eriülesandeid täitvad asutused. Lisaks võib osa selle teabe suhtes olenevalt olukorrast kohaldada konfidentsiaalsust direktiivi 2013/32 artikli 23 lõikes 1 määratletud raamistikus.
- 83 Arvestades menetleva ametiasutuse ülesandeid, peab see asutus siiski vabalt hindama selle teabe ulatust ja selle asjakohasust tehtava otsuse seisukohast, mistõttu ei saa see asutus olla kohustatud tuginema riikliku julgeolekuga seotud eriülesandeid täitvate asutuste põhjendamata arvamusele hinnangu põhjal, mille faktilist alust ei ole talle teada antud.
- 84 Veel tuleb märkida, et kuna Ungari valitsus väidab, et sellistele organitele antud roll kuulub ELTL artiklite 72 ja 73 kohaselt eranditult liikmesriikide pädevusse, siis tuleb meenutada, et neid sätteid ei saa tõlgendada nii, et need lubavad liikmesriikidel jätta liidu õiguse sätteid kohaldamata üksnes

viitega oma kohustustele avaliku korra säilitamise ja sisejulgeoleku kaitsmisel (vt selle kohta 2. juuli 2020. aasta kohtuotsus Stadt Frankfurt am Main, C-18/19, EU:C:2020:511, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 85 Samas piirdus see valitsus sellega seoses üldiste märkuste esitamisega, tõendamata, et Ungari eriline olukord õigustab teatavatel juhtudel menetlevatele ametiasutustele antud rolli piiramist.
- 86 Järelikult tuleb kolmandale ja neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 2013/32 artikli 4 lõikeid 1 ja 2, artikli 10 lõikeid 2 ja 3, artikli 11 lõiget 2 ja artikli 45 lõiget 3 koostoimes direktiivi 2011/95 artikli 14 lõike 4 punktiga a ja artikli 17 lõike 1 punktiga d tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt menetlev ametiasutus peab juhul, kui riikliku julgeolekuga seotud eriülesandeid täitev asutus on põhjendamata arvamuses tuvastanud, et isik kujutab ohtu sellele julgeolekule, süstemaatiliselt välistama sellele isikule täiendava kaitse andmise või võtma sellele arvamusele tuginedes ära nimetatud isikule varem antud rahvusvaheline kaitse.

Viies küsimus

- 87 Viienda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2011/95 artikli 17 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui taotleja jäetakse selle sätte alusel täiendava kaitse alt välja süüdimõistva kohtuotsuse alusel, mis oli pädevatele asutustele juba teada, kui need asutused on sellele taotlejale varasema menetluse tulemusel andnud pagulasseisundi, mis talt seejärel ära võeti.
- 88 Direktiivi 2011/95 artikli 17 lõike 1 punktis b on sätestatud, et kolmanda riigi kodaniku vastavus täiendava kaitse saamise kriteeriumidele välistatakse, kui on mõjuv põhjus arvata, et ta on toime pannud raske kuriteo.
- 89 Kuna selles sättes ette nähtud täiendavat kaitset välistav asjaolu puudutab üldisemalt rasket kuritegu, ei ole see piiritletud ei geograafiliselt, ajaliselt ega asjaomaste kuritegude laadiga (13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Ahmed, C-369/17, EU:C:2018:713, punkt 47, ja 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola, Ungari ja Tšehhi Vabariik (ajutine mehhanism rahvusvahelise kaitse taotlejate ümberpaigutamiseks), C-715/17, C-718/17 ja C-719/17, EU:C:2020:257, punkt 155).
- 90 Seega ei ole direktiivi 2011/95 artikli 17 lõike 1 punktis b kuidagi ette nähtud, et selles nimetatud raske kuritegu peab olema toime pandud hiljuti või et juhul, kui taotleja on üksteise järel algatanud mitu rahvusvahelise kaitse menetlust, ei saa hiljem enam arvesse võtta rasket kuritegu, mida ei peetud esimeses menetluses välistava asjaolu kohaldamist õigustavaks. Vastupidi, väljendi „on välistatud“ kasutamine selles sättes tähendab, et menetleval ametiasutusel ei ole kaalutusõigust, kui ta on tuvastanud, et asjaomane isik on toime pannud raske kuriteo.
- 91 Ka direktiivide 2011/95 või 2013/32 teistest sätetest ei nähtu, et menetlev ametiasutus oleks pärast pagulasseisundi äravõtmist seotud tulevikus hinnangutega, mis oleks antud seoses välistamisaluse kohaldamisega menetluses, mille tulemusel see seisund anti.
- 92 Samas saab asjaomase liikmesriigi pädev ametiasutus tugineda direktiivi 2011/95 artikli 17 lõike 1 punktis b ette nähtud välistamisalusele, mis puudutab rahvusvahelise kaitse taotleja poolt raske kuriteo toimepanemist, alles pärast seda, kui ta on igal konkreetsel juhul hinnanud täpseid asjaolusid, mis on talle teada, et määrata kindlaks, kas esineb põhjendatud alus arvata, et

asjaomase isiku – kes muidu vastab taotletud seisundi saamise kriteeriumidele – toime pandud teod kuuluvad selle välistava asjaolu alla, kuna asjaomase rikkumise raskuse hindamiseks on vaja analüüsida igakülgsest kõiki konkreetse üksikjuhtumi asjaolusid (2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola, Ungari ja Tšehhi Vabariik (ajutine mehhanism rahvusvahelise kaitse taotlejate ümberpaigutamiseks), C-715/17, C-718/17 ja C-719/17, EU:C:2020:257, punkt 154).

- 93 Seega tuleb viiendale küsimusele vastata, et direktiivi 2011/95 artikli 17 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui taotleja jäetakse selle sätte alusel täiendava kaitse alt välja süüdimõistva kohtuotsuse alusel, mis oli pädevatele asutustele juba teada, kui need asutused on sellele taotlejale varasema menetluse tulemusel andnud pagulasseisundi, mis talt seejärel ära võeti.

Kohtukulud

- 94 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta artikli 23 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi artikli 45 lõikega 4 ja võttes arvesse õigust heale haldusele käsitlevat liidu õiguse üldpõhimõtet ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 47**

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud, et kui rahvusvahelise kaitse andmise taotluse rahuldamata jätmise või sellise seisundi äravõtmise otsus põhineb teabel, mille avalikustamine ohustaks asjaomase liikmesriigi julgeolekut, saavad asjaomane isik või tema esindaja selle teabega tutvuda alles pärast seda, kui neile on selleks antud luba, neile ei edastata isegi mitte nende põhjuste sisu, millel sellised otsused põhinevad, ning nad ei saa mingil juhul kasutada haldus- või kohtumenetluses teavet, millega neil oleks võinud olla võimalus tutvuda.

- 2. Direktiivi 2013/32 artikli 4 lõikeid 1 ja 2, artikli 10 lõikeid 2 ja 3, artikli 11 lõiget 2 ja artikli 45 lõiget 3 koostoimes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, artikli 14 lõike 4 punktiga a ja artikli 17 lõike 1 punktiga d**

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt menetlev ametiasutus peab juhul, kui riikliku julgeolekuga seotud eriülesandeid täitev asutus on põhjendamata arvamusel tuvastanud, et isik kujutab ohtu sellele julgeolekule,

süsteematiselt välistama sellele isikule täiendava kaitse andmise või võtma sellele arvamusele tuginedes ära nimetatud isikule varem antud rahvusvaheline kaitse.

3. Direktiivi 2011/95 artikli 17 lõike 1 punkti b

tuleb tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus see, kui taotleja jäetakse selle sätte alusel täiendava kaitse alt välja süüdimõistva kohtuotsuse alusel, mis oli pädevatele asutustele juba teada, kui need asutused on sellele taotlejale varasema menetluse tulemusel andnud pagulasseisundi, mis talt seejärel ära võeti.

Allkirjad